

בית מקרא ע (תשפ"ה) חוברת א

תקצירי המאמרים בעברית

טובים השניים מן האחד: גלגמש לוח ה (יער הארזים) שורות 75—80 וקהלת ד 9—12

יורם כהן

תקציר

מטרת המאמר הינה לשחזר את ש' 75—80 מתוך לוח ה' של הגרסה הבבלית הסטנדרטית של עלילות גילגמש על ידי קריאה מחודשת של כל המקורות הטקסטואליים הניצבים לרשותנו ועל ידי פנייה לספר קהלת ד 9—12. לשם כך, אדון תחילה בתולדות המחקר, בעיסוק בפתגם אודות החוט המשולש אשר מופיע בש' 76, לוח ה' של האפוס ובקהלת ד 12. בסעיף א' של המאמר אדגים כיצד נעשה בעבר שימוש בקהלת ד 12 על מנת לשחזר את חצי השורה שנשתמרה בעלילות גילגמש. בסעיף ב' אביא שחזור טקסטואלי, דברי פרשנות ותרגום לש' 75—80 של לוח ה' מן האפוס. בסעיף ג' אשווה בין קהלת ד 9—12 לשורות האמורות מן האפוס, ואדגים כך את הקרבה בין שני המקורות. בסעיף ד' אדון בקצרה בקשר בין עלילות גילגמש ובין ספר קהלת.

מילות מפתח: עלילות גילגמש; ספר קהלת; לוח יער הארזים; המקרא וספרות מסופוטמיה; ספרות חוכמה; מסירה וקבלה של ספרות מסופוטמיה; חברות בין גברים בספרות קדומה; הומוסקסואליות בתרבויות קדומות.

.....

"זה לא אותו הבית" – מבנה ומשמעות בחגי א 11–1

הלל מאל

תקציר

הנבואה הראשונה בספר חגי (א 11–1) עוסקת בעימות שבין הנביא לעם סביב שאלת שיקום המקדש. הנבואה זו יש חספוסים, כפילויות ומבנה רטורי תמוה. במאמר זה אטען כי קשיים אלו נובעים מפרשנות מקובלת אך שגויה למילים 'וְהָבֵאתֶם הַבַּיִת וְנִפְחָתִי בָּיו' (א 9), כתיאור קללת היבול המועט הנאגר בבתיים. בחלקו הראשון של המאמר אראה מדוע יש להעדיף מסיבות דקדוקיות, ענייניות וספרותיות את הפירוש שלפיו הנבואה מתארת את דחיית הקורבנות בהיעדר מקדש. בחלקו השני אסביר מדוע פירוש זה פותר את הקשיים הספרותיים בנבואה ופותח צוהר ללב נבואתו של חגי, הקושרת בין פולחן לפיריון חקלאי.

מילות מפתח: חגי א; מקדש שבי ציון, נבואה ופולחן, פיריון ופולחן

"לא יסור שבט מיהודה" (בראשית מט 10) – הבטחה נבואית או ציווי?

עיון בכתביו השונים של רמב"ן

יוסף מרקוס*

תקציר

הפסוק "לא יסור שבט מיהודה ומחזק מבין רגליו עד כי יבא שילה וְלֹא יִקָּהֶת עַמִּים" עמד בימי הביניים במרכז הפולמוס היהודי-נוצרי. הפסוק התפרש על ידי הנוצרים כמרמז על משיחיותו של ישו. על פי פרשנות זו הכתוב קובע שלא יהיה מלך לישראל לאחר בוא המשיח ('שילה'). ואומנם, המלוכה בישראל פסקה בשלהי ימי הבית השני. גם הרמב"ן בחיבורים הפולמוסיים שלו עם הנצרות עסק בפסוק זה, כך בספר הגאולה וכך בספר הוויכוח. כמו כן הוא הרחיב בעניינו של פסוק זה

בפירושו לתורה. על עצם התייחסותו של רמב"ן לעניין במקומות השונים כבר העירו מספר חוקרים, אולם נקודה אחת מרכזית לא זכתה לתשומת לב והיא ההבדל שניתן למצוא בין המקורות השונים באשר לאופן המדויק בו רמב"ן הסביר פסוק זה. לטענתי, ניתן לזהות ארבעה שלבים בהתייחסותו של רמב"ן לפסוק, בספר הגאולה, בפירושו לתורה, בספר הוויכוח ובהוספות שהוסיף לפירושו לתורה בארץ ישראל, כאשר בכל שלב הוסיף רמב"ן רובד נוסף לפירוש הפסוק. להוכחת העניין ולבירור משמעותו, מוקדש מאמר זה.

מילות מפתח: פולמוס יהודי-נוצרי בימי הביניים; פולמוס אנטי נוצרי; פירוש רמב"ן לתורה; ספר הגאולה לרמב"ן; ספר הוויכוח לרמב"ן; "לא יסור שבט מיהודה".

המקדש כמשל לעולם הבא בפירושי הרמב"ם לספר תהלים

אליעזר חדד

תקציר

הרמב"ם פירש ביטויים שונים בספר תהלים המתייחסים לפי פשוטם למקדש, כמטאפורות לעולם הבא. במזמורים אלו הכניסה לבית ה', חצרותיו ושעריו התפרשה כמטאפורה לכניסה לעולם הבא, שבו זוכה נפש האדם לקיומה הנצחי. נראה שבכך הביא לידי ביטוי את תפיסתו הייחודית בנוגע למעמדו של המקדש ולהשגחה על האדם. המאמר מציע פירוש כמעט רציף לארבעה מזמורי תהלים שבהם מופיעים ביטויים אלו, באמצעות ליקוט פירושי הרמב"ם מכתביו השונים. פירוש זה מאיר היבטים שונים של מחשבת הרמב"ם בנוגע לעולם הבא ומצביע על התאמה מפתיעה בין פירושו במשנה תורה ופירושו במורה נבוכים.

תאריכים: רמב"ם, תהלים, מקדש, עולם הבא, השגחה.